

általános pedagógiai alapvetést igyekeztek adni, holott ezt az alapjában véve lélektani kérdést abban az irányban kellett volna mélyíteniök, hogy az értelmi megismerés és az erkölcsi értékek felismerése s ezeknek a pszichében aktív energiákká való átalakítása mily eszközökkel érhető el legelőszérűbben. E tekintetben egyik munkát sem ítélték a bírálók (Pauler Ákos és Fináczy Ernő) a jutalomra érdemesnek, de megjegyzik, hogy csaknem valamennyi szerző komoly törekvést árul el és remélhető, hogy megfelelő elmélyedéssel értékesebb eredményt is hozhat létre. — A pályaművek száma azt mutatja, hogy a teljesen időszzerű kérdés felkeltette a kíváncsiság érdeklődést és hogy a pedagógiai problémákkal való foglalkozásra nagyobb a hajlandóság, mint amekkorát általában ismerünk. A bírálatnak némelyik munka egyes részeitől szóló elismerő szavai ugyanúgy, mint a filozófiai pályaművek bírálatai pár év óta azt a gondolatot erősítik meg, hogy a buzdítás céljából kíváncsiság volna módot találni a jobbaeska munkák szerzőinek a megismerésére is. A bírálatok többnyire felemlítik, hogy a szerzők fiatalságát észlelték a munkákban; a fiatalokat személyesen kell ismerni, hogy vezetni lehessen őket. Történeti szempontból feljegyzésre méltó, hogy újabban többször jelenik meg az akadémiai pályaművekben Böhm és Schneller hatása.

Család és Iskola (13., 14., 15. sz.). *Lux Gyula* közvetlen tapasztalataiból ír a harctéren levők lelkiületéről. Megfigyeléseiből fontos, amit a vallásos érzületéről mond: imádkoznak sokan, de azért nem lehet azt mondani, hogy «a vallásos élet a háborúban mélyebb gyökeret vert s a már homályosulni kezdő vallásosság új életre kelt volna; ellenkezőleg, a vallásos érzület a maga legmélyebb alapjaiban határozottan lerombolódott». Nagyon is ránk tartozik az is, amit az idegrendszer szerepéről meg a műveltség okozta különbségekről, az alárendelt helyzetű tanult ember lelkiállapotáról, a bajtársi érzelmekről stb. mond. Tömerdek apró vonásból alakul majd ki az a közlélek, amely a háború után a hazatérő katonák szavából, életéből az itthonlevőket is eltölti s amelynek alapos ismerete és nevelői szempontból való mérlegelése nélkül megint csak idegenül áll majd az iskola az étellel szemben! Ezért lett volna fontos, hogy a közlélek alakulásának apró-cseprő mozzanatait is megfigyeljük és feljegyezzük. S ezért hasznosak Lux Gy. közlései is.

Egészség (5. sz.). *Bozóky Endre* az Orsz. Közegészségi Egyesület iskolaegészségügyi szakosztályában nyilvános megvitatás bevezetéséül bírálatot mondott az Orsz. Testnevelési Tanács hivatalos kiadványáról: *Kmettyó J.-nak* «Az iskolai testi nevelés reformja» c. munkálatáról. Ellene szól annak, hogy a nevelő testgyakorlás kötelezettségét törvény mondja ki; elég, ha a tanterv szabályozza; lehetetlen a szülőket arra szorítani, hogy a felmentett tanulókat külön órákon az iskolaorvos és a testnevelő tanár vezette gyógytornagyakorlatokra küldjék, mert az orvosválasztás a bizalom dolga; aggályos volna a testgyakorlás miatt az elméleti órákat apasztani vagy a kötelező heti óraszámot négygel emelni. Rámutat B., hogy a javaslatok jórésze hatalmi kérdésekkel, t. i. a tornatanítók iskolai hatalmának a kérdésével kapcsolatos. Általában súlyosnak és egyoldalúnak tartja

a javaslat követelményeit; ezek a mai iskolai rendben nem is teljesíthetők, a család jogaiba mélyen beleavatkoznak s alkalmasak a tanulónak a családi körből való nagymérvű elvonására még akkor is, ha a családi viszonyok egészségesek.

Földrajzi Közlemények (6. sz.). *Horváth K.* bőven ismerteti Norrenberg kötetéből (*Die deutsche höh. Schule nach dem Kriege*) Lampe cikkét a földrajztanítás várható és kívánatos alakulásáról. Bizonyos földrajzi gondolkodást kell nevelni; ez a tárgy ne csak adatokat közöljön, hanem az állam minden polgárában fejlessze a haza és a többi országok helyzetének okos és alapos megítélésére való képességet. E céllal ki kell bővíteni az iskolai tanítás mai anyagát, ki kell használni a földrajz nevelő értékét; evégre több órát s mindenik osztályban helyet kell neki juttatni.

Orsz. Középisk. Tanáregy. Közlöny (L. évf., 1—2. sz.). *Kemény F.* a német «Einheitsschule» kérdésével kapcsolatban (l. M. P. 1916: 420. s. köv. l.) 10 pontban fejezi ki véleményét az országgyűléselőtt levő középiskolai reformjavaslatról. Az 1. pont szerint ha a nemzetiségi nyelvek szabadon választható tárgyak lesznek, ezzel a gimnázium nyelvi egyoldalsága még fokozódik, még jobban eltávolodik a reáliskolától, fokozódik a szellemi túlterhelés és csökken a gimn. nemzeti és klasszikus jellege. A 2. pont azt mondja, hogy még így sem oldjuk meg az új alakulás követelte nyelvek iskolai tanítását, mert nincs szó a balkáni nyelvekről (bolgár, török, újjörög). Az 5. ellenvetés arra vonatkozik, hogy a jogosítás kiszélesítése még nem jelenti «az áhítozott egységes jogosítást». A többi pont inkább gyakorlati szempontból emel kifogást a tervezet ellen.

Polgáriskolai Közlöny (11—12., 13—14. sz.). *Mezey Lajos* a polgáriskola ügyét érintő újabb mozzanatok, főként Berzevics Albertnek a P. Lloyd júl. 9. számában olvasható felszólalását ismertetve, megállapítja, hogy az Orsz. Polg. Isk. Egyesület «minden lehetőt megtett, ami módjában volt, hogy a reform a p. i.-t köznevelési rendszerünkbe szervelesen beleillesztve, eredeti rendeltetésének teljesítésére, a közgazdasági irányú műveltség széleskörű terjesztésére képesítse». *Nagy Lajos* az orosházi mezőgazdasági irányú p. i.-ről szóló emlékiratában ez intézmény fejlődésének a feltételeit fejtegeti. *Fogl J.* iskolai belső kérdésekről szól (szülői értekezletek, a tanulók bukása); *Kováts A.* összefoglalóan ismerteti a cselekedve tanulás jelszavával folyó mozgalmakat; *Rónai S.* az osztályozásról, *Horváth K.* a természettud., másik cikk a rajzoktatásról közöl egyes gondolatokat.

Uránia (9., 10. sz.). *Pedagógiai törekvések Magyarországon 1849—867-ig c.* *Szelényi Ödön* két cikkben ismerteti a jelzett korszak nevelési irodalmát. Az első cikkben Széchenyi *Önismeret*-ének megemlézése után Dercsényi neveléstanát, Ney Ferenc tanulmányát (A népnevelés hatása Magyarhon népeinek erkölcsiségére), Geringer helytartó rendeletét ismerteti bővebben, azután néhány iskolaszervezeti munkálatot, tantervet s nevelési kérdésekkel foglalkozó vállalatot mutat be. A második közlemény két népnevelési és néhány középiskolai tervezetet ismertet röviden.